

DATOS IDENTIFICATIVOS

Fundamentos de enfermaría

Materia	Fundamentos de enfermaría			
Código	V52G140V01107			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Gómez Cantorna, Cristina			
Profesorado	Gómez Cantorna, Cristina			
Correo-e	cristina.gomez.cantorna@uvigo.es			
Web	http://www.uvigo.es			
Descrición xeral	O profesional de enfermaría deberá saber identificar, integrar, e relacionar o concepto de saúde e os coidados dende una perspectiva histórica, para comprender a evolución dos coidados de enfermaría. Comprender, dende unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina enfermera, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso do coidar, desenvolvendo os planes de coidados correspondentes. Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o bienestar, calidade e seguridade das persoas atendidas. Iniciar ao alumnado na metodoloxía do Proceso de Atención de Enfermaría (PAE) e nas taxonomías enfermeiras que na actualidade están a utilizar. E fomentar ao alumnado un espírito crítico e de integración para o traballo en equipo.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional adecuada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e con nivelis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
B2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados aos resultados na saúde, evaluando o seu impacto, a través das guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica e trata o cuida un problema de saúde
B5	Diseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas
B6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles
B8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma na que viven so seu proceso de saúde-enfermidade
B14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade
B15	Ser capaz de traballar coa equipa de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais

B17	Realizar cuidados de enfermmería baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial
C15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os cuidados, dende unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do cuidado de enfermmería
C16	Comprender dende unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina de enfermmería, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso de cuidar,desarrollando os plans de cuidados correspondentes
C17	Aplicar o proceso de enfermmería para proporcionar e garantir benestar, calidade e seguridade ás persoas atendidas
C18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os cuidados integrais de enfermmería
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade de xestión de la información
D4	Resolución de problemas y toma de decisiones
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Saber as teorías e modelos da enfermmería	A1	B1	C16	D1
	A2	B2		D2
	A3			D3
	A4			D4
	A5			D7
Ser capaz de aplicar a metodoloxía científica no proceso de cuidar.				D9
				D11
	A1	B2	C15	D1
	A2	B5	C17	D2
	A3	B6	C18	D3
	A4	B8		D4
	A5	B14		D7
		B15		D9
		B17		D11

Contidos

Tema	
MÓDULO IV: Principios que sustentan os cuidados básicos. Técnicas e procedementos que configuran os cuidados básicos.	Tema 1: La unidad del paciente Tema 2: Tipos de cama hospitalaria Tema 3: Constantes vitales Tema 4: Administración de medicación Tema 5: Necesidades humanas y cuidados básicos, Respiración Tema 6: Necesidades humanas y cuidados básicos, Alimentación Tema 7: Necesidades humanas y cuidados básicos, Hidratación Tema 8: Necesidades humanas y cuidados básicos Eliminación Urinaria Tema 9: Necesidades humanas y cuidados básicos, Eliminación Intestinal Tema 10: Necesidades humanas y cuidados básicos, Movilidad/Actividad Tema 11: Necesidades humanas y cuidados básicos, Descanso y Sueño Tema 12: Necesidades humanas y cuidados básicos, Termorregulación Tema 13: Necesidades humanas y cuidados básicos, Higiene Tema 14: Necesidades humanas y cuidados básicos, Comunicación
MÓDULO I: Cuidados dende unha perspectiva histórica.	Tema 1: Historia da enfermmería. Tema 2: Os cuidados enfermeiros a través dos tempos. Nacemento da enfermmería profesional.
MODULO II: Conceptos que configuran a disciplina enfermeira. Teorías e modelos de enfermmería.	Tema 1: Enfermería profesional. Función da profesión de enfermeira. Tema 2: Modelos e teorías en enfermmería. Elementos fundamentais da disciplina enfermeira: persona, entorno, saúde, enfermmería. Tema 3: Modelos e cuidados de enfermmería máis representativos. Tema 4: Modelo de necesidades de Virginia Henderson.
MÓDULO III: Aplicación da metodoloxía científica no proceso do cuidar. Desenvolvemento dos plans de cuidados correspondentes. O proceso enfermeiro para proporcionar benestar, confort, seguridade ás persoas atendidas. Patrones funcionais de saúde.	Tema 1: Proceso de Atención de Enfermería. Metodoloxía científica e razoamento clínico Tema 2: Etapas do PAE (Proceso de Atención de Enfermería) 2.1. Etapa de Valoración 2.2. Diagnósticos enfermeiros. Taxonomía NANDA 2.3. Planificación. Taxonomía NOC. Taxonomía NIC 2.4. Execución do plan de cuidados 2.5. Evaluación

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	8	39	47
Lección maxistral	70	104	174
Exame de preguntas obxectivas	1	1	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	1	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Seminario	Seminario Traballo en profundidade sobre un tema. Ampliación e relación dos contidos tratados nas sesións maxistrais coa adquisición doutras competencias académico-profesionais.
Lección maxistral	Lección maxistral Clases expositivas sobre contidos teóricos básicos. Directrices para realizar exercicios ou traballos que han de realizar os estudantes de forma colectiva.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Na clase, nas tutorías ou a través do correo
Seminario	Na clase, nas tutorías ou a través do correo
Probos	Descrición
Exame de preguntas obxectivas	Tutorías e correo electrónico para prepara lo examen
Exame de preguntas de desenvolvemento	Tutorías e correo electrónico para prepara lo examen

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	Seminarios: valor máximo de 2 puntos, valor na nota final do 20%. No desenvolvemento dos seminarios o profesor explicará e propondrá un Caso Clínico para que o alumnado o resolva en grupos de 2 persoas, entregarse na data que o solicite o profesor. Serán avaliados: -A estrutura, calidade dos contidos, partes do PAE, diagnósticos de enfermaría, bibliografía utilizada e presentación do caso clínico proposto polo profesor. -Sanción con -0,2 por non poñer os principais diagnósticos de enfermaría (diagnósticos que figuran no escrito do caso clínico). -Dar diagnósticos aos maiores con sentido, puntúan positivo. -Penalización con -0,2 se os diagnósticos máis antigos non teñen sentido. -Sanción con -0,2 no caso de que falte algún dos apartados do PAE. A copia total ou parcial do contido dos Casos Clínicos, xa sexa de Internet ou de compañeiros, suporá a perda da nota que xeran e será penalizada negativamente. A asistencia aos seminarios é OBRIGATORIA. -0,2 penalizarase por cada falta de asistencia a seminarios. Valorarase o cumprimento dos horarios, a asistencia, a participación activa, os coñecementos, as actitudes e aptitudes do alumnado.	20	A1 B1 C15 D1 A2 B2 C16 D2 A3 B5 C17 D3 A4 B6 C18 D4 A5 B8 D7 B14 D9 B15 D11 B17

Exame de preguntas obxectivas	Preguntas tipo test 40% da nota final: o exame consta dunha proba de X preguntas de resposta única (A, B, C ou D). Tres preguntas incorrectas anulan unha correcta (cada pregunta incorrecta -0,33). As respostas en branco non puntúan. A resposta que consideres correcta no modelo marcarase cunha X nun bolígrafo azul, non se valorarán o resto de anotacións. Valor máximo de 4 puntos. Para aprobar a materia é necesario ter superado a metade da nota das preguntas da proba (2 puntos sobre 4) e a metade da nota xerada polas preguntas curtas (2 puntos sobre 4), un 4 sobre 8 no exame teórico completo. Para aprobar a materia será necesario superar o exame teórico para poder sumar a nota correspondente aos seminarios. Á puntuación obtida no exame teórico sumárase a puntuación correspondente ao Caso Clínico e Seminarios, sendo necesario obter un 5 sobre 10 (Exame + Seminarios) para superar a materia. □Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas de avaliación, suporá unha cualificación de 0 (suspense). No caso de detectar comportamentos fraudulentos durante unha proba presencial, o alumno, logo de ser identificado polo profesorado, deberá abandonar inmediatamente a proba. O profesorado deberá presentar un informe da incidencia ao órgano de dirección do centro"	40	A1 B1 C15 D1 A2 B2 C16 D2 A3 B5 C17 D3 A4 B6 C18 D4 A5 B8 D7 B14 D9 B15 D11 B17
Exame de preguntas de desenvolvemento	Preguntas curtas 40% da nota final: o exame consta dunha serie de preguntas curtas. Lerás o que se che pida en cada caso e quedarás no espazo previsto para responder a esa pregunta. Corrixirase o que hai no oco estimado para cada pregunta, non se valorarán o resto de anotacións. Valor máximo de 4 puntos. Para aprobar a materia é necesario ter superado a metade da nota das preguntas da proba (2 puntos sobre 4) e a metade da nota xerada polas preguntas curtas (2 puntos sobre 4), un 4 sobre 8 no exame teórico completo. Para aprobar a materia será necesario superar o exame teórico para poder sumar a nota correspondente aos seminarios. Á puntuación obtida no exame teórico sumárase a puntuación correspondente ao Caso Clínico e Seminarios, sendo necesario obter un 5 sobre 10 (Exame + Seminarios) para superar a materia. □Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas de avaliación, suporá unha cualificación de 0 (suspense). No caso de detectar comportamentos fraudulentos durante unha proba presencial, o alumno, logo de ser identificado polo profesorado, deberá abandonar inmediatamente a proba. O profesorado deberá presentar un informe da incidencia ao órgano de dirección do centro□.	40	A1 B1 C15 D1 A2 B2 C16 D2 A3 B5 C17 D3 A4 B6 C18 D4 A5 B8 D7 B14 D9 B15 D11 B17

Outros comentarios sobre a Avaliación

AVALIACIÓN GLOBAL:

Para o alumnado que solicite oficialmente a Avaliación Global, realizarase un exame teórico-práctico cuxa avaliación será do 100% na nota final, na data oficial do exame dese curso académico. Para aprobar a materia, o alumnado deberá obter unha nota mínima de 5 sobre 10 no exame teórico-práctico (Aprobación de cada parte do exame por separado, Preguntas Test e Preguntas Curtas).

□Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas de avaliación, suporá unha cualificación de 0 (suspense). No caso de detectar comportamentos fraudulentos durante unha proba presencial, o alumno, logo de ser identificado polo profesorado, deberá abandonar inmediatamente a proba. O profesorado deberá presentar un informe da incidencia ao órgano de dirección do centro.

Consideracións xerais da avaliación:

1. A asistencia aos seminarios é OBRIGATORIA, en caso de ausencia por causa de forza maior, estará debidamente xustificada. A non asistencia aos seminarios dará lugar á perda da nota xerada polos mesmos.
2. Para aprobar a materia será necesario superar o exame teórico para poder sumar a nota correspondente aos seminarios.
3. Valorarase a actitude do alumno, as achegas de interese, a participación, o traballo en equipo, o comportamento e o respecto cara ao profesor e aos demais compañeiros, así como o cumprimento dos horarios.

4. Cando o alumno non se presente á proba escrita final, considerarase non presentado.
5. Na proba de segunda oportunidade (exames de xullo) manterase a cualificación obtida nos seminarios.
6. Xustificación das faltas: para que unha falta se considere xustificada, deberá presentarse ao profesorado responsable da materia (no prazo máximo dunha semana desde o día da ausencia) documento que acredite debidamente a causa da falta. Cando a ausencia se deba a unha actividade programada (por exemplo, unha cita médica) o alumno deberá avisar á profesora responsable coa suficiente antelación para intentar suplir a ausencia mediante unha sesión alternativa (por exemplo, con outro grupo de seminario).
7. A información relativa á data, hora e lugar do exame pódese consultar na dirección web da Escola de Enfermaría do Meixoeiro.
- A avaliación de JULIO estará baseada nas seguintes porcentaxes: Exame: 40% Preguntas tipo TEST, 40% Preguntas curtas. Seminarios: 20%

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- ALFARO-LEFEVRE, R., **Aplicación del Proceso de Enfermería**, 5ª, Elsevier, 2007
- BERMAN, et al., **Fundamentos de Enfermería**, 9ª, Pearson, 2012
- BULECHEK, G., **Clasificación de intervenciones de enfermería (NIC)**, 6ª, Elsevier, 2014
- JOHNSON, M. et al., **Interrelaciones NANDA, NIC e NOC: Diagnósticos enfermeros, Resultados e Intervenciones**, 2ª, Harcourt-Mosby, 2007
- KOZIER & ERB, **Fundamentos de enfermería, Volumen 1 y 2**, Pearson, 2013
- MOORHEAD, S., **Clasificación de resultados de enfermería (NOC). Medición de resultados en salud**, 5ª, Elsevier, 2014
- NANDA Internacional., **Diagnósticos enfermeros. Definiciones y clasificación**, Elsevier, 2015-2017
- SMITH, S. F., **Técnicas de enfermería clínica (de las técnicas básicas a las avanzadas)**, Pearson, 2009
- BENAVENT GARCÉS, M. et al., **Fundamentos de Enfermería**, 2ª, Difusión Avances de Enfermería, 2003
- GALARRETA S, MARTIN C., **Enferpedia Técnicas y procedimientos de Enfermería**, 1ª, Editorial Médica Panamericana, 2018
- NANDA INTERNACIONAL, **Diagnósticos enfermeros. Definiciones y clasificación 2021-2023**, 12ª, Elsevier, 2021
- NANDA INTERNACIONAL, **Diagnósticos enfermeros. Definiciones y clasificación 2018-2020**, 11ª, Elsevier, 2018

Bibliografía Complementaria

- BERMAN, et al., **Fundamentos de Enfermería. Conceptos, proceso y práctica**, 8ª, Pearson, 2008
- CARPENITO, L., **Diagnóstico de Enfermería: aplicaciones a la práctica clínica**, 9ª, Interamericana, 2002
- FERNANDEZ FERRIN, C et al., **Enfermería Fundamental**, Masson, 2000
- HENDERSON, V., **La naturaleza de la Enfermería. Reflexiones 25 años después**, Masson, 1999
- LUÍS RODRIGO, M. T., **Los diagnósticos enfermeros: revisión crítica y guía práctica**, 8ª, Masson, 2008
- MARRINER TOMEY et al., **Modelos y teorías en enfermería**, 7ª, Mosby, 2011
- MARTÍNEZ MARTÍN, M et al., **Historia de la Enfermería**, 2ª, Elsevier, 2011
- NIGHTINGALE, F., **Notas sobre enfermería**, Salvat, 1990
- POTTER, P. e PERRY, A., **Fundamentos de Enfermería. (2 vol.)**, 5ª, Harcourt, 2001

Recomendacións

Materias que continúan o temario

- Enfermería clínica I/V52G140V01204
- Introdución á enfermaría clínica/V52G140V01201

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

- Estatística: Estadística/V52G140V01106
- Fisioloxía: Fisioloxía/V52G140V01105
- Fundamentos de enfermaría/V52G140V01107
- Idioma moderno: Inglés técnico/V52G140V01108

Materias que se recomenda ter cursado previamente

- Anatomía humana: Anatomía humana/V52G140V01101
- Bioquímica: Bioquímica/V52G140V01103
- Enfermería comunitaria I/V52G140V01104
- Psicoloxía: Psicoloxía/V52G140V01102